

COMPETENȚA PRIMARULUI CA AUTORITATE LOCALĂ REPREZENTATIVĂ ȘI EXECUTIVĂ

Vitalie MAZUR,
doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei

RÉSUMÉ

Le maire est l'autorité publique local exerçant l'autonomie locale dans les villages et les villes (municipalités). En vertu de cela, le maire a un statut juridique distinct qui détermine le rôle particulier au niveau local.

Le but de cette étude est d'étudier les pouvoirs du maire en tant que représentant de la communauté et l'autorité l'exécutif du conseil local, pour élucider certains aspects importants qui déterminent le statut distinct de cette autorité publique.

Mots-clés: gouvernement local, l'autorité publique, le maire, autorité exécutive, pouvoirs, obligations, représentant de l'Etat

REZUMAT

Primarul este autoritatea administrației publice locale care exercită autonomia locală în sate și orașe (municipii). În virtutea acestui fapt, primarul dispune de un statut juridic distinct care îi determină rolul deosebit la nivel local.

Scopul prezentului studiu rezidă în studierea competențelor primarului ca autoritate reprezentativă a colectivității locale și executivă a consiliului local, în vederea elucidării unor particularități importante ce conturează statutul distinct al acestei autorități publice.

Cuvinte-cheie: administrație publică locală, autoritate publică, primar, autoritate executivă, competențe, atribuții, reprezentant al statului

Introducere. Democrația în cadrul unui stat de drept depinde substanțial de modul de organizare și funcționare a autorităților administrației publice locale (în continuare – APL). Eficiența reală a democrației pe acest segment depinde la rândul său atât de calitatea legislației în materie, de gradul de fundamentare științifică a acesteia, cât și de cercetarea implementării ei în practica activității autorităților locale. Cu atât mai mult, cercetarea situației în domeniu se impune în cazul în care administrația publică locală se află într-un îndelungat și complex proces de democratizare.

Referindu-ne nemijlocit la instituția primarului, trebuie să recunoaștem, chiar de la bun început, că aceasta destul de sporadic a constituit subiect de cercetare în arealul nostru științific, fapt ce într-un mod cu totul nejustificat a diminuat considerabil, sub aspect teoretic, valoarea și rolul ei în cadrul democrației locale. Totodată, în ultimul timp, tot mai multe semne de întrebare au ridicat competențele autorităților publice locale, întrucât legislația în vigoare este destul de confuză și incertă la capitolul determinării atribuțiilor proprii ale autorităților locale

și ale celor delegate, a repartizării atribuțiilor între autoritățile locale deliberative și cele executive, între autoritățile publice locale de nivelul I și cele de nivelul II.

Cel puțin sub aceste aspecte problema competențelor primarului este una actuală la moment, ce necesită ample dezbateri teoretice, în vederea oferirii unor interpretări clare pe marginea cadrului juridic în vigoare și, eventual, înregistrarea unei contribuții științifice la optimizarea acestuia.

Scopul prezentului studiu constă în studierea competențelor primarului ca autoritate reprezentativă a colectivității locale și executivă a consiliului local, în vederea elucidării unor particularități importante ce conturează statutul distinct al acestei autorități publice.

Rezultate obținute și discuții. Înainte de a dezvolta nemijlocit subiectul propus spre cercetare în prezentul demers științific, ne vom referi succint la noțiunea de *competență* care, de altfel, în cazul nostru este un concept-cheie.

Pentru rezolvarea problemelor de interes local, autoritățile autonome ale APL sînt investite, prin lege, cu anumite atribuții care constituie

competența lor materială [26, p. 7].

În doctrina juridică (în special, în cea românească) s-a făcut distincție între *capacitatea* și *competența* organelor administrative. Astfel, I. Iovănaș susținea la vremea sa că „capacitatea administrativă desemnează posibilitatea de a participa ca subiect independent în raporturi de drept administrativ”, pe cînd „competența este categoria care desemnează ansamblul atribuțiilor unor organe administrative, compartiment sau persoane și limitele exercitării lor” [9, p. 120-121]. Într-o altă accepțiune, competența autorităților APL este înțeleasă ca ansamblul de atribuții (drepturi și obligații) stabilite de Constituție și de lege, precum și limitele exercitării lor, care revin în nume propriu autorităților locale, alese, în cadrul unităților administrative-teritoriale [8, p. 367; 7, p. 110; 4, p. 108].

La rândul său, noțiunea de *atribuție* presupune sfera drepturilor și obligațiilor cu care sînt investite autoritățile publice prin Constituție și lege [18, p. 243]. Spre deosebire de drepturile civile, exercitarea atribuțiilor autorităților APL nu este facultativă, ci obligatorie, iar caracterul lor legal le conferă opozabilitate

față de orice subiect de drept [9, p. 120-121].

Referindu-se la competența și capacitatea APL, cercetătorul A. Trăilescu consideră necesar a face câteva precizări importante [26, p. 7]:

- în primul rând, legea atribuie capacitatea juridică numai unităților administrativ-teritoriale, nu și organelor lor administrative;

- în al doilea rând, unitățile administrativ-teritoriale au atât capacitate juridică civilă, cât și capacitate juridică de drept public. De aici, susține cercetătorul, noțiunea de capacitate trebuie reconsiderată, în sensul că aceasta aparține numai unităților administrativ-teritoriale, iar ca terminologie trebuie utilizată noțiunea de *capacitate juridică*. În viziunea sa, această ultimă precizare terminologică este necesară pentru a exprima exact aptitudinea recunoscută de lege unităților administrativ-teritoriale de a fi titular de drepturi și obligații în diverse raporturi juridice, fără nicio îngrădire. Astfel, în calitate de persoane juridice civile, ele pot fi subiecte ale raporturilor juridice de drept privat, după cum, în calitate de persoane juridice de drept public, pot participa la raporturi juridice de drept public.

- în al treilea rând, nu trebuie omis faptul că angajarea unităților administrativ-teritoriale în diverse raporturi juridice se face de către organele lor de conducere.

În baza acestor constatări, cercetătorul conchide că legea acordă capacitate juridică colectivităților locale, iar autorităților publice locale le conferă competența necesară pentru satisfacerea intereselor acestor colectivități, în numele și pe seama acestora. Din aceste considerente, în viziunea sa folosirea în lege, la definirea autonomiei locale, a sintagmei de „capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale” este inexactă, pentru că în realitate este vorba despre competența acestor autorități de a acționa în interesul unităților administrativ-teritoriale. O altă concluzie formulată este că autonomia locală poate fi realizată numai dacă unitățile ad-

ministrativ-teritoriale au capacitate juridică, iar autoritățile publice locale dispun de competență proprie, lipsa oricăreia dintre aceste prerogative face inutilă existența celeilalte [26, p. 8].

Așadar, capacitatea juridică a unităților administrativ-teritoriale desemnează posibilitatea recunoscută de lege acestora de a fi titular de drepturi și obligații în raporturi juridice, iar competența autorităților publice locale reprezintă totalitatea atribuțiilor acestora în baza cărora adoptă acte juridice cu efecte obligatorii pe întreg teritoriul unității administrativ-teritoriale în care au fost alese [26, p. 17].

În doctrina juridică autohtonă, problema capacității și competenței autorităților locale nu a constituit subiect de ample dezbateri. În schimb, *Legea descentralizării administrative* conține, în viziunea noastră, dispoziții ce provoacă unele confuzii. Astfel, potrivit art. 1 din această lege, noțiunea de *competențe* presupune „ansamblul de drepturi și obligații ale autorităților publice locale în domeniile de activitate care le sînt stabilite” [11]. Din cîte se poate observa, competențele revin destul de clar autorităților publice locale. Logica dată este păstrată și în cazul reglementării delegării competențelor din partea autorităților centrale celor locale.

Ruptura lanțului logic însă are loc în momentul în care legiuitorul formulează norma juridică ce reglementează capacitatea administrativă. Astfel, în art. 11 al legii este prevăzut:

„(1) O unitate administrativ-teritorială este considerată viabilă din punct de vedere administrativ dacă ea dispune de resurse materiale, instituționale și financiare necesare pentru gestionarea și realizarea eficientă a *competențelor ce îi revin* (e.n.) (corect ar fi: „... *competențelor ce revin autorităților publice locale ale acesteia*”).

(2) Capacitatea administrativă este recunoscută ca fiind adecvată statutului legal al unei autorități publice locale atunci cînd cheltuielile

administrative ale acesteia nu depășesc 30 la sută din suma totală a veniturilor proprii.

(3) Constituirea unei unități administrativ-teritoriale și dotarea ei cu ansamblul de competențe proprii (e.n.) (corect ar fi: „...*dotarea autorităților publice locale ale acesteia cu ansamblul de competențe proprii*”) se vor face doar în conformitate cu prevederile Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova și ale Legii privind finanțele publice locale, în baza următoarelor criterii:

a) unitatea administrativ-teritorială va dispune de capacitate administrativă;

b) numărul populației unității administrativ-teritoriale este mai mare decît numărul minim necesar stipulat în Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova.

(4) Cheltuielile administrative și veniturile proprii, pentru fiecare tip de unitate administrativ-teritorială, vor fi calculate în conformitate cu Legea privind finanțele publice locale.

(5) Activitatea unităților administrativ-teritoriale care nu corespund criteriilor stabilite la alin. (3) va fi examinată în ședință de guvern, la propunerea Cancelariei de Stat, în vederea identificării unor soluții de eficientizare administrativă sau de consolidare teritorială.

(6) În cazul în care nu se reușește consolidarea capacității administrative a unei unități administrativ-teritoriale, guvernul poate lua decizia de a propune crearea unei asocieri administrative cu alte unități administrativ-teritoriale învecinate, potrivit legislației în vigoare.”

Din articolul citat este destul de clar că legiuitorul se referă greșit la competența unităților administrativ-teritoriale. Chiar dacă, prin analogie, normele citate pot fi interpretate corect, totuși nu trebuie să ometem obligația legiuitorului de a evita formulările neclare și ambigue în textul legilor. De aceea, considerăm oportune anumite corectări și concretizări de rigoare în textul actului

legislativ invocat (cel puțin, luarea în considerație a sugestiilor evidențiate de noi).

Așadar, legiutorul nostru a stabilit, de rînd cu capacitatea juridică a unităților administrativ-teritoriale (prin consacrară a acestora ca fiind persoane juridice de drept public în art. 3 alin. (2) din *Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* [13] și art. 4 din *Legea privind administrația publică locală* [12]), și capacitatea administrativă a acestora, înțeleasă ca dispunerea de resurse materiale, instituționale și financiare necesare (și suficiente, în viziunea noastră) pentru gestionarea și realizarea eficiență a competențelor ce revin autorităților publice locale ale acestora. Mai mult, o condiție importantă pentru ca o unitate administrativ-teritorială să fie creată și, respectiv, să capete personalitate juridică, constă în dispunerea de capacitate administrativă. Prin urmare, legătura indisolubilă dintre aceste noțiuni ne permite să recunoaștem unităților administrativ-teritoriale inerența unei capacități juridico-administrative.

În ceea ce privește competența, este destul de clar că aceasta revine autorităților publice locale desemnînd ansamblul de atribuții prevăzute de lege, pe care trebuie sau/și pot să le exercite aceste autorități.

Totalitatea atribuțiilor conferite de lege autorităților publice locale constituie competența materială a acestora. În cadrul acestei competențe, autoritățile publice locale adoptă și încheie diferite acte juridice în numele și interesul colectivităților locale sau al cetățenilor care le compun. Această competență este limitată în timp și spațiu. Întinderea în spațiu a competenței autorității publice locale poartă denumirea de *competență teritorială*. Aria de competență teritorială a autorităților publice locale o reprezintă teritoriul unității administrativ-teritoriale în care acestea au fost alese. Competența materială a autorităților publice locale este o competență temporală, în sensul că întinderea ei în timp

se limitează la durata mandatului acestor autorități [26, p. 8].

În context, este bine-venit a concretiza că din caracterul legal al atribuțiilor autorităților publice locale decurg anumite consecințe importante [18, p. 243-244]:

- autoritățile locale nu pot depăși sfera atribuțiilor prevăzute de lege, întrucît actele sau acțiunile ce depășesc această limită nu produc efecte juridice;

- atribuțiile autorităților locale se exercită în condițiile și cu respectarea legii, în conținutul și scopul lor, sub sancțiunea aprecierii ca ilegale și a anulării actelor lor;

- exercitîndu-și atribuțiile legale, autoritățile locale emit acte care au caracter obligatoriu, executarea lor fiind asigurată, în caz de nevoie de forța de constrîngere a statului;

- autoritățile locale nu pot delega ele însele unui alt organ sau funcționar exercitarea atribuțiilor (cu excepția cazurilor prevăzute de lege).

Totodată, este important de menționat că, dacă, în sensul de ansamblu de atribuții, competența are caracter obligatoriu, totuși autoritățile locale autonome au și un drept de apreciere (de oportunitate) în privința momentului în care urmează să-și exercite anumite atribuții, ori a modalităților de exercitare a acestor atribuții, precum și pentru exercitarea lor în timp optim, cu cheltuieli minime și folosind mijloace ce corespund cel mai bine scopului legii [18, p. 244-245]. Toate aceste posibilități trebuie însă să se încadreze în limitele prevăzute de lege.

Ipostazele și competența primarului. În general, problematica competențelor autorităților publice locale este pasibilă de diferite abordări, altfel spus, poate fi studiată din mai multe puncte de vedere. În prezentul demers științific ne propunem o dublă abordare a competențelor primarului, considerînd că ambele sînt importante și necesare pentru dezvoltarea teoriei APL și consolidarea rolului acestei instituții în cadrul democrației locale.

Competența primarului în

funcție de domeniile de activitate. Suntem de părerea că atribuțiile primarului trebuie să fie dezvoltate și clasificate în funcție de domeniul de activitate. În acest sens, potrivit cercetătorilor V. Furdui [5, p. 10-14], I. Creangă [3, p. 156-171] și M. Platon [21, p. 447-449], pornind de la competența APL de nivelul întîii, primarul îndeplinește în teritoriul administrat următoarele categorii de atribuții:

1) *în domeniul asigurării ordinii de drept* (asigură executarea deciziilor consiliului local; exercită, în condițiile legii, supravegherea activităților din țîrguri, piețe, oboare, parcuri, spații verzi, locuri de distracție și agrement și ia măsuri operative pentru buna lor funcționare; constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat, ia măsuri pentru înlăturarea sau curmarea acestora și, după caz, sesizează organele de drept, acestea fiind obligate să reacționeze cu promptitudine, în condițiile legii, la solicitările primarului; ia măsuri de interdicere sau de suspendare a spectacolelor, reprezentațiilor sau altor manifestări publice care contravin ordinii de drept sau bunelor moravuri, sau care atentează la ordinea și liniștea publică; reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice sau juridice din țară sau din străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii; semnează actele și contractele încheiate în numele colectivității locale, cu excepțiile prevăzute de lege; propune consiliului local consultarea populației prin referendum în probleme locale de interes deosebit, ia măsuri pentru organizarea acestor consultări; eliberează autorizațiile și licențele prevăzute de lege; înregistrează asociațiile obștești care intenționează să activeze în unitatea administrativ-teritorială respectivă etc.);

2) *în domeniile economic și financiar-bugetar* (asigură elaborarea proiectului de buget local al unității administrativ-teritoriale pe următorul an bugetar și a contului

de încheiere a exercițiului bugetar și le prezintă spre aprobare consiliului local; exercită funcția de ordonator principal de credite al satului (comunei), orașului (municipiului); verifică, din oficiu sau la cerere, încasarea și cheltuirea mijloacelor de la bugetul local și informează consiliul local despre situația existentă; prezintă consiliului local, anual și ori de câte ori este necesar, rapoarte cu privire la situația social-economică a satului (comunei), orașului (municipiului); răspunde de inventarierea și administrarea bunurilor domeniului public și celui privat ale satului (comunei), orașului (municipiului), în limitele competenței sale etc.);

3) *în domeniul politicii de cadru* (propune, în condițiile legii, organigrama și statele primăriei, schema de salarizare a personalului acesteia și le supune aprobării consiliului local; stabilește atribuțiile viceprimarului (viceprimarilor); numește, stabilește atribuțiile și încetează raporturile de serviciu sau de muncă cu șefii de subdiviziuni, de servicii, de întreprinderi municipale din subordinea autorității APL respective, personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională etc.);

4) *în domeniile învățământului, protecției sociale și ocrotirii sănătății* (contribuie la realizarea măsurilor de asistență socială și ajutor social; coordonează activitatea de asistență socială privind copiii, persoanele în etate, invalizii, familiile cu mulți copii, familiile afectate de violență intrafamilială, alte categorii de persoane socialmente vulnerabile, sprijină activitatea asociațiilor obștești de utilitate publică din teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului); exercită, în numele consiliului local, funcțiile de autoritate tutelară, supraveghează activitatea tutorilor și a curatorilor etc.);

5) *în domeniul ecologiei și amenajării teritoriului* (asigură elaborarea planului general de urbanism și a documentației de urbanism și amenajarea a teritoriului și le prezin-

tă spre aprobare consiliului local, în condițiile legii);

6) *în domeniile apărării și situațiilor excepționale* (ia, în comun cu autoritățile centrale de specialitate și cu serviciile publice desconcentrate ale acestora, măsuri de prevenire și diminuare a consecințelor calamităților naturale, catastrofelor, incendiilor, epidemiilor, epifitotiiilor și epizootiilor și, în acest scop, dispune, cu titlu executoriu, mobilizarea, după caz, a populației, agenților economici și instituțiilor publice din localitate);

7) *în alte domenii* (sprijină colaborarea cu localități din alte țări, contribuie la extinderea cooperării și a legăturilor directe cu acestea etc.).

Vom preciza că aceasta este o clasificare doctrinară și, în același timp, judecând după anul publicării studiilor citate, este realizată potrivit legislației anterioare. Cel puțin, gruparea în cauză are avantajul de a prezenta mai clar atribuțiile primarului. În ceea ce privește legislația în vigoare, legiuitorul stabilește și expune atribuțiile primarului fără a fi respectată o oarecare logică, ceea ce, în viziunea noastră, conferă un plus de dificultate procesului de aplicare eficientă a textului legislativ.

Sub aspect comparativ, este de menționat legea-cadru din domeniu a României [10], care în art. 63 alin. (1) prevede că „Primarul îndeplinește următoarele categorii principale de atribuții: a) atribuții exercitate în calitate de reprezentant al statului, în condițiile legii; b) atribuții referitoare la relația cu consiliul local; c) atribuții referitoare la bugetul local; d) atribuții privind serviciile publice asigurate cetățenilor; e) alte atribuții stabilite prin lege.”

Avantajul unei asemenea expuneri este destul de vizibil și acceptabil. Și după cum ne-am expus cu ocazia unui alt demers științific [2], considerăm că și legiuitorul autohton ar trebui să preia exemplul, în vederea expunerii mai clare a textului legislativ. Mai mult ca atât, considerăm că o eventuală grupare

a atribuțiilor primarului ar face posibilă și formularea unor norme de blanchetă, care să sugereze destul de clar actul legislativ ce completează dispozițiile în cauză. Exemplificator în acest sens este art. 10 din *Legea privind protecția mediului înconjurător* [14], care stabilește competența autorităților administrației publice în domeniul protecției mediului înconjurător. Astfel, sîntem de părerea că *Legea privind administrația publică locală*, în calitatea sa de lege-cadru în materie, trebuie cel puțin să indice sferile de activitate în care primarul este investit cu atribuții legale.

Competența primarului în funcție de calitatea acestuia. Atît în cuprinsul legislației în vigoare (în special, *Legea privind administrația publică locală* [12]), cît și în doctrina juridică, primarului îi sînt recunoscute cîteva ipostaze sau calități, și anume de:

- *autoritate reprezentativă a populației* unității administrativ-teritoriale (art. 1);

- *autoritate executivă a consiliului local sau autoritate publică locală executivă* (art. 29 alin. (2));

- *șef al administrației publice locale* (26 alin. (1));

- *reprezentant al statului.*

Din cîte se poate observa, primele trei ipostaze sînt reglementate expres în legislație, iar ultima nu. În doctrină, de asemenea sînt atestate cel mai frecvent anume aceste trei calități [6, p. 15]. În continuare vom încerca să dezvoltăm succint esența fiecăreia dintre ele.

Primarul ca autoritate reprezentativă a populației unității administrativ-teritoriale. Din însuși faptul că această calitate este inserată în art. 1 din *Legea privind administrația publică locală* [12], în care sînt explicate/definite noțiunile principale cu care se operează în textul legii, se poate presupune că, în continuare, legiuitorul urmează să dezvolte acest concept. Cu regret, însă, puține norme juridice sînt formulate în acest scop. Practic, ideea poate fi doar dedusă din unele dispoziții legislative.

Nici doctrina nu abundă în explicații de acest fel. Bunăoară, cercetătorul I. Creangă precizează că primarul este autoritatea care reprezintă populația unității administrativ-teritoriale respective. Prin reprezentare, domnia sa înțelege posibilitatea primarului de a vorbi din numele locuitorilor localității respective în raport cu autoritățile publice ale statului, cu alte autorități publice locale din țară și din străinătate, cu partidele și organizațiile obștești etc. [3, p. 154-155].

În viziunea noastră, doar „a vorbi din numele locuitorilor” este puțin spus în acest caz. În sensul său strict juridic, *reprezentarea* presupune acțiunea recunoscută de lege prin care o persoană participă la un raport juridic în numele și pentru o altă persoană [20, p. 131]. Dar, vorbind despre caracterul reprezentativ al unei autorități publice, trebuie specificat că acesta implică câteva momente importante. „Această calitate atestă faptul că autoritatea respectivă nu activează din nume propriu, ci la împuternicirea cuiva. Dacă autoritățile publice reprezentative centrale primesc mandatul de la popor, autoritățile publice locale primesc mandatul de la colectivitatea respectivă (raion, municipiu, oraș, comună). Deci, dreptul de a administra interesul public local îl deține colectivitatea respectivă (locuitorii unității administrativ-teritoriale respective), care, în baza sufragiului universal, transmit dreptul de a gestiona afacerile locale unor reprezentanți ai săi selectați după anumite reguli stabilite prin lege” [25]. Astfel, devine clar că prin alegeri autoritățile investite cu dreptul de a governa în numele poporului obțin calitatea de a fi reprezentative și publice [23, p. 148].

Așadar, atât la nivel central, cât și local, autoritățile publice reprezentative numai prin alegeri obțin calitatea de a fi reprezentative și deci a acționa în numele celor care i-au ales. Sînt exemplificative în acest sens și dispozițiile art. 3 alin. (2) din *Legea privind statutul alesului local* [16], potrivit căreia: „În exercita-

rea mandatului, alesul local este în serviciul colectivității respective”, conceptul dat constituind o particularitate importantă a caracterului reprezentativ al instituției primarului. În aceeași ordine de idei poate fi invocat și art. 10 alin. (1) din *Legea sus-citată*, care prevede că „alesul local este dator să fie demn de încrederea alegătorilor, să contribuie prin exemplu personal la consolidarea autorității APL pe care o reprezintă, la onorarea obligațiilor civice, asigurarea ordinii publice și la respectarea legislației”. În viziunea noastră, statutul de autoritate publică reprezentativă incumbă indubitabil și obligatoriu asemenea trăsături instituției primarului, în caz contrar fiind considerabil diminuat rolul acestuia în cadrul democrației locale.

Totodată, în același context al caracterului reprezentativ, considerăm oportun a reaminti și faptul că *Legea* recunoaște unităților administrativ-teritoriale calitatea de a fi persoane juridice de drept public, ceea ce inevitabil presupune existența unui/unor reprezentanți care să asigure participarea acestor subiecți la raporturile juridice.

Dispozițiile normative concrete ce confirmă calitatea primarului de reprezentant al populației sînt cuprinse în art. 29 alin. (1) lit. n) din *Legea privind administrația publică locală*, în care este stabilit că primarul „reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice sau juridice din țară sau din străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii; semnează actele și contractele încheiate în numele colectivității locale, cu excepțiile prevăzute de lege”. În principiu, se poate presupune că orice acțiune a primarului întreprinsă în vederea realizării intereselor colectivității locale îl plasează instantaneu în postura de reprezentant al acesteia.

Pornind de la cele menționate, considerăm a fi incorect formulată norma juridică din art. 3 alin. (1) din *Legea privind statutul alesului local* [16], potrivit căreia „în unitatea administrativ-teritorială re-

spectivă, alesul local este persoană oficială, el fiind reprezentantul autorității deliberative sau executive din administrația publică locală”. Vorbind nemijlocit de primar, din norma enunțată reiese că primarul, ca „ales local”, este reprezentantul primarului ca „autoritate executivă”, fapt, desigur, inacceptabil. Este de presupus că în cazul dat primarul reprezintă autoritatea publică locală (cea executivă), dar nu poate fi reprezentantul acesteia, întrucît este reprezentantul colectivității locale.

Generalizînd asupra calității primarului de reprezentant al populației unității administrativ-teritoriale, subliniem că aceasta presupune că primarul: este ales direct de colectivitatea locală (care, respectiv, are dreptul și să-l revoce); își exercită mandatul aflîndu-se în serviciul acesteia și urmîrind realizarea intereselor populației; asigură exercitarea drepturilor și onorarea obligațiilor de către unitatea administrativ-teritorială ca persoană juridică – subiect al raporturilor juridice; reprezintă unitatea administrativ-teritorială în relațiile cu autoritățile administrației publice centrale și locale, din cadrul statului, precum și în relațiile cu autoritățile altor state, cu asociații și organizații nonguvernamentale, agenți economici etc. autohtoni și străini.

În sens larg, privit ca reprezentant al populației unității administrativ-teritoriale, primarul ca autoritate publică autonomă incumbă o serie de atribuții chemate să asigure realizarea intereselor colectivității locale.

Primarul ca șef al administrației publice locale. Potrivit cercetătorilor români C. Manda și C.C. Manda, în calitate de șef al administrației publice locale primarul este șef al funcționarilor publici din primărie [17, p. 186]. În viziunea noastră, acesta este un sens îngust al expresiei, urmînd ca *lato sensu* să înțelegem că în rolul său de șef al APL, primarul este responsabil pentru tot ce face și ce nu face aparatul, pentru calitatea serviciilor publice acordate

populației și pentru tot ce se întâmplă în teritoriul administrat.

Respectiv, am putea susține că în această calitate primarului îi revin și cele mai multe atribuții stabilite de lege [12, art. 29 alin. (1)], ca de exemplu:

- numește, stabilește atribuțiile și încetează raporturile de serviciu sau de muncă cu șefii de subdiviziuni, de servicii, de întreprinderi municipale din subordinea autorității APL respective, personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională (lit. c);

- stabilește atribuțiile viceprimarului (viceprimarilor) (lit. d);

- exercită, în condițiile legii, supravegherea activităților din târguri, piețe, oboare, parcuri, spații verzi, locuri de distracție și agrement și ia măsuri operative pentru buna lor funcționare (lit. h);

- conduce, coordonează și controlează activitatea serviciilor publice locale, asigură funcționarea serviciului stare civilă, a autorității tutelare, contribuie la realizarea măsurilor de asistență socială și ajutor social (lit. j);

- asigură monitorizarea și controlul realizării proiectelor de parteneriat public–privat în care autoritatea APL participă în calitate de partener public (lit. j²);

- asigură securitatea traficului rutier și pietonal prin organizarea circulației transportului, prin întreținerea drumurilor, podurilor și instalarea semnelor rutiere în raza teritoriului administrat (lit. l);

- coordonează activitatea de asistență socială privind copiii, persoanele în etate, invalizii, familiile cu mulți copii, familiile afectate de violență intrafamilială, alte categorii de persoane socialmente vulnerabile, sprijină activitatea asociațiilor obștești de utilitate publică din teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului) (lit. r);

- ia măsuri de interdicere sau de suspendare a spectacolelor, reprezentațiilor sau altor manifestări publice care contravin ordinii de drept sau bunelor moravuri, care

atentează la ordinea și liniștea publică (lit. u);

- constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat, ia măsuri pentru înlăturarea sau curmarea acestora și, după caz, sesizează organele de drept, acestea fiind obligate să reacționeze cu promptitudine, în condițiile legii, la solicitările primarului (lit. t);

- ia, în comun cu autoritățile centrale de specialitate și cu serviciile publice desconcentrate ale acestora, măsuri de prevenire și diminuare a consecințelor calamităților naturale, catastrofelor, incendiilor, epidemiilor, epifitotiilor și epizootiilor și, în acest scop, dispune, cu titlu executoriu, mobilizarea, după caz, a populației, agenților economici și instituțiilor publice din localitate (lit. x) etc.

Intenționat vom evita expunerea exhaustivă a atribuțiilor ce revin primarului în calitatea sa de șef al APL, întrucât, în viziunea noastră, identificarea concretă a acestora este afectată de legislația în vigoare din domeniu, care este destul de incertă, confuză și pasibilă de multiple interpretări. Probabil, și unele dintre atribuțiile menționate deja, din anumite considerente, ar putea fi excluse din această categorie.

Cu toate acestea, presupunem că un criteriu important pentru delimitarea atribuțiilor primarului ca șef al APL de celelalte atribuții ale sale ar putea servi dreptul și obligația acestuia, stabilite de lege, de a lua anumite decizii și a le executa în mod autonom, fără implicarea consiliului local sau a altei autorități publice. Evident, ar fi totul destul de ușor, dacă legiuitorul ar delimita clar competența consiliului local de cea a primarului (sau a autorităților publice locale de nivelul I de cea a autorităților de nivelul II), momente destul de frecvent problematizate în arealul științific autohton. Oricât ar părea de straniu, însă nici în cei peste 20 de ani de reforme în administrația publică (inclusiv cea locală) legiuitorul nu a conștientizat această necesitate. Prin urmare, în viziunea

noastră, succesul reformelor poate fi așteptat mult și bine, chiar la neșfârșit, dacă se va evita a stabili clar prin lege responsabilitățile concrete ale autorităților publice locale.

Primarul ca autoritate executivă a consiliului local. O altă calitate a primarului este cea de autoritate executivă a consiliului local. Într-un sens larg, specialiștii sînt de părere că această calitate a primarului de autoritate executivă derivă atât din faptul că el este responsabil de îndeplinirea deciziilor consiliului local, cât și din faptul că el trebuie să realizeze în unitatea administrativ-teritorială legile republicii, actele internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și toate actele administrative adoptate de autoritățile centrale [6, p. 16].

Cercetătorul I. Creangă consideră că, în virtutea acestei calități, primarul are atribuții de organizare a executării și de executare concretă a deciziilor consiliului local [3, p. 155]. Cu mult mai extins privesc această calitate cercetătorii români, în viziunea cărora atribuțiile primarului ca autoritate executivă constau în inițiativa, pregătirea proiectelor și în executarea hotărîrilor consiliului local [17, p. 186]. Justețea acestei idei este confirmată, considerăm destul de pertinent, de dispozițiile *Legii privind administrația publică locală*, care stabilesc atribuțiile concrete ale primarului. Astfel, potrivit art. 29 alin. (1) din legea citată, primarul [12]:

„a) asigură executarea deciziilor consiliului local;

e) asigură elaborarea proiectului de buget local al unității administrativ-teritoriale pe următorul an bugetar și a contului de încheiere a exercițiului bugetar și le prezintă spre aprobare consiliului local;

f) exercită funcția de ordonator principal de credite al satului (comunei), orașului (municipiului); verifică, din oficiu sau la cerere, încasarea și cheltuirea mijloacelor de la bugetul local și informează consiliul local despre situația existentă;

g) răspunde de inventarierea și administrarea bunurilor domeniului

public și celui privat ale satului (comunei), orașului (municipiului), în limitele competenței sale;

i) propune consiliului local schema de organizare și condițiile de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, ia măsuri pentru buna funcționare a serviciilor respective de gospodărie comunală;

j¹) asigură elaborarea studiilor de fezabilitate și propune spre aprobare listele bunurilor și serviciilor de interes public local pentru realizarea proiectelor de parteneriat public-privat;

j²) asigură monitorizarea și controlul realizării proiectelor de parteneriat public-privat în care autoritatea APL participă în calitate de partener public;

m) asigură repartizarea fondului locativ și controlul asupra întreținerii și gestionării acestuia în unitatea administrativ-teritorială respectivă;

o) prezintă consiliului local, anual și ori de câte ori este necesar, rapoarte cu privire la situația social-economică a satului (comunei), orașului (municipiului);

s) asigură elaborarea planului general de urbanism și a documentației de urbanism și amenajare a teritoriului și le prezintă spre aprobare consiliului local, în condițiile legii;

v) propune consiliului local consultarea populației prin referendum în probleme locale de interes deosebit, ia măsuri pentru organizarea acestor consultări;

y) sprijină colaborarea cu localități din alte țări, contribuie la extinderea cooperării și a legăturilor directe cu acestea”.

Astfel, cel mai important este că primarul are obligația să pună în executare, ca autoritate executivă, deciziile consiliului local, dispozițiile sale neputând contraveni acestor decizii. În cazul în care consideră că decizia consiliului local este ilegală, primarul are dreptul de a cere (oficiului teritorial al Cancelariei de Stat) verificarea legalității acesteia (art. 66 alin. (2) din *Legea privind administrația publică locală*).

În același timp, în calitatea sa de organ executiv al consiliului local,

primarul, la cererea acestuia, este obligat să prezinte informații despre executarea deciziilor adoptate de consiliu, alte informații despre activitatea sa de exercitare a anumitor atribuții prevăzute de lege. Primarul reprezintă și exercită din numele consiliului local atribuții ce țin de competența sa sau atribuții delegate/încredințate de consiliu. În cazul în care consiliul local este suspendat, primarul exercită administrarea operativă a treburilor publice ale unității administrativ-teritoriale [p. 155]. Potrivit art. 25 alin. (6) din legea-cadru în materie, în caz de dizolvare a consiliului și până la constituirea unui nou consiliu, primarul soluționează problemele curente ale unității administrativ-teritoriale [12].

Așadar, din câte se poate observa, atribuțiile primarului ca autoritate executivă au o trăsătură distinctă – la exercitarea acestora primarul nu dispune de puterea de decizie, ci doar de puterea de execuție. Anume din acest punct de vedere, instituția primarului este înțeleasă adeseori ca fiind un *gubern local* [22, p. 21]. Important este că această calitate de autoritate executivă a consiliului nu implică sub nicio formă subordonația primarului față de consiliu [6, p. 16], activitatea lor fiind bazată doar pe principiul colaborării.

Primarul ca reprezentant al statului în plan local. Ipostaza în cauză, după cum enunțaserăm ceva mai sus, practic nu este consacrată în legislația în vigoare, dar poate fi dedusă din dispozițiile *Legii privind administrația publică locală*, care stipulează atribuțiile primarului (art. 29).

Sub aspect comparativ, reamintim că situația este cu mult mai clară în România, unde Legea nr. 215/2001, în art. 63 alin. (1) consacră expres o categorie distinctă de atribuții principale ale primarului: „a) atribuții exercitate în calitate de reprezentant al statului, în condițiile legii”. În continuare, în alin. (2) se precizează că, în calitatea sa de reprezentant al statului, primarul „îndeplinește funcția de ofițer de stare

civilă și de autoritate tutelară și asigură funcționarea serviciilor publice locale de profil, atribuții privind organizarea și desfășurarea alegerilor, referendumului și a recensământului, precum și alte atribuții stabilite prin lege.” [10].

Prin urmare, legea românească consacră destul de clar un dublu statut al primarului, de autoritate ce reprezintă colectivitatea teritorială care l-a ales sau, într-o formulă consacrată în limbajul juridic francez, „agent al colectivității teritoriale” și de autoritate ce reprezintă puterea statală la nivelul unității administrativ-teritoriale ori, în același limbaj, „agent al statului” la nivelul comunei, orașului (municipiului) [1, p. 1185]. Este o caracteristică ce deosebește radical instituția primarului de consiliul local, care prin esență reprezintă doar interesele unității administrativ-teritoriale în care a fost ales [26, p. 7].

O idee similară este susținută și în doctrina juridică autohtonă. Bunăoară, I. Creangă subliniază în acest sens că primarul nu-și exercită atribuțiile în nume propriu, ci, pe de o parte, în numele colectivității locale care l-a ales, iar pe de altă parte, în numele statului care l-a abilitat cu drepturi și obligații de interes public [3, p. 154].

Unele reflecții pe marginea acestui subiect pot fi regăsite și în voluminoasa lucrare *Administrația publică. Curs universitar* [21, p. 447], semnată de regretatul profesor M. Platon. Astfel, autorul menționează că în exercitarea atribuțiilor ce țin de starea civilă și de autoritatea tutelară, precum și a sarcinilor ce-i revin prin actele legislative privitoare la recensământ, la organizarea și desfășurarea alegerilor, aducerea la cunoștința cetățenilor a legilor, precum și a altor asemenea atribuții stabilite prin lege, primarul acționează **și ca reprezentant al statului** în satul (comuna), orașul (municipiul) în care a fost ales [21, p. 447]. Mai mult, în viziunea sa, primarul poate exercita în numele statului mai multe funcții, precum: a) respectarea și aplicarea legilor și a regulamentelor

lor; b) îndeplinirea măsurilor de siguranță generală; c) anumite funcții de natură juridică; d) evidența populației, evidența statistică, recrutarea militară etc. Aceste și alte funcții îl autorizează pe primar să ia, în calitate de reprezentant al statului, toate măsurile corecte și necesare. Activitatea sa în această direcție este obligatorie, puterea dată aparținându-i de drept, iar consiliul local neputând decât să formuleze unele doleanțe în domeniul respectiv [21, p. 446].

Un alt moment subliniat de M. Platon este că atunci când activează în numele statului, primarul se plasează sub autoritatea organului statal superior care îi poate anula decizia și poate să-l substituie în luarea unei hotărâri [21, p. 445]. Sub acest aspect, se poate susține că primarul, în calitate sa de reprezentant al statului, în plan local exercită competențe delegate.

Argumente importante în favoarea acestei idei regăsim la A.A. Trăilescu, care menționează că chiar dacă legea nu prevede expres, atribuțiile exercitate de primar în calitate de reprezentant al statului (se are în vedere „atribuțiile de ofițer de stare civilă și de autoritate tutelară și atribuții ce asigură funcționarea serviciilor publice locale de profil, atribuții privind organizarea și desfășurarea alegerilor, referendumului și a recensământului, precum și alte atribuții stabilite prin lege”), acestea constituie competența delegată a primarului [27, p. 103]. Mai mult, cercetătorul consideră că primarul, de asemenea, are o competență delegată și acționează tot ca agent al statului și atunci când asigură la nivel local respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a prevederilor Constituției, precum și punerea în aplicare a legilor, a decretelor Președintelui Republicii, a hotărârilor și ordonanțelor guvernului, a ordinelor și instrucțiunilor cu caracter normativ ale miniștrilor, ale celorlalți conducători ai autorităților administrației publice centrale, în condițiile legii.

Este important faptul că, fiindu-i

delegate (prin lege) de la nivelul administrației publice centrale (a statului), primarul exercită aceste atribuții în numele și în limitele impuse de guvern, care asigură conducerea generală a administrației publice, susține cercetătorul [27, p. 103]. În doctrina franceză se consideră că primarul, atunci când are calitatea de reprezentant al statului, este subordonat administrației centrale și prefectului, de la care poate primi ordine [24, p. 370-371].

În ceea ce privește situația din Republica Moldova, trebuie precizate două momente:

1) Potrivit art. 6 alin. (2) din *Legea descentralizării administrative* [11], „delegarea de competențe poate fi efectuată de Parlament, la propunerea Guvernului”, ceea ce în viziunea noastră nu este corect. Dat fiind faptul că Guvernul asigură conducerea generală a administrației publice, acesta trebuie și să delege competențe primarului prin lege.

2) În cazul nostru, chiar dacă legea nu admite posibilitatea unor raporturi de subordonare între primar și alte autorități publice, mai ales guvern, totuși în cazul competențelor delegate se creează o situație specială. Astfel, art. 70 alin. (1) din *Legea privind administrația publică locală* prevede [12]: „Pentru ca autoritățile administrației publice locale să-și exercite atribuțiile delegate de stat, subiecții controlului de oportunitate sînt în drept să modifice ori să abroge actul, în termen de 15 zile de la data primirii lui, pe motiv de oportunitate. În caz de inacțiune a autorității administrației publice locale chiar și după avertismentul subiectului controlului de oportunitate, acesta poate să emită actul respectiv în locul autorității incapabile de a lua decizia.”

Deci, din câte se poate observa, dispozițiile normative citate confirmă ideea profesorului M. Platon (enunțată mai sus). Pe fonul acestor clarificări, totuși trebuie să recunoaștem că există și o anumită problemă la acest capitol, și anume dificultatea identificării clare a com-

petențelor delegate ale primarului (care îi determină calitatea de reprezentant al statului). Din prevederile *Legii privind administrația publică locală* [12] pot fi doar deduse câteva asemenea competențe. Este vorba de atribuțiile reglementate în art. 29 alin. (1) literele: j) conduce, coordonează și controlează activitatea serviciilor publice locale, asigură funcționarea serviciului stare civilă, a autorității tutelare, contribuie la realizarea măsurilor de asistență socială și ajutor social; k) eliberează autorizațiile și licențele prevăzute de lege; l¹) asigură înregistrarea și evidența troleibuzelor, a ciclomotoarelor, a mașinilor și a utilajelor autopropulsate utilizate la lucrările de construcții sau agricole, care nu se supun înmatriculării, precum și a vehiculelor cu tracțiune animală, în corespundere cu regulamentul-tip aprobat de guvern; p) înregistrează asociațiile obștești care intenționează să activeze în unitatea administrativ-teritorială respectivă; q) exercită, în numele consiliului local, funcțiile de autoritate tutelară, supraveghează activitatea tutorilor și a curatorilor.

Referitor la ultima atribuție enunțată, vom preciza incorectitudinea consemnării exercitării acesteia în numele consiliului local. Argumente în acest sens pot fi regăsite în textul *Legii privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți* [15], în care este stabilit că *autorități tutelare locale* sînt primarii de sate (comune) și de orașe (art. 3). În continuare, art. 6 alin. (1) al *Legii stabilește* un set de atribuții ale primarului ca autoritate tutelară locală, care pot fi exercitate fie direct de către acesta, fie prin intermediul specialistului pentru protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei (art. 6 alin. (2)). Prin urmare, luînd în considerație și faptul că *Legea privind administrația publică locală* nu stabilește în competența consiliului local nicio atribuție legată de funcțiile autorității tutelare (ceea ce, în principiu,

nici nu este necesar), putem deduce (fiind chiar de la sine înțeles) că primarul exercită atribuțiile de autoritate tutelară în numele statului, acestea fiind atribuții delegate.

Pe lângă atribuțiile consacrate expres în Legea citată *supra*, considerăm că calitatea primarului de reprezentant al statului va fi întregită dacă legiutorul va reglementa expres și atribuția de asigurare a respectării pe plan local a drepturilor și libertăților omului (idee enunțată și cu ocazia unui alt demers științific [19, p. 417]), a Constituției, a legilor, a decretelor Președintelui Republicii, a hotărârilor guvernului și a altor acte ale administrației publice centrale.

Concluzii. Generalizând asupra celor expuse în prezentul demers științific, vom preciza că primarul ca autoritate administrativă autonomă executivă, unipersonală, prin competențele stabilite de lege, prin calitatea sa de ales al colectivității, de reprezentant al persoanei juridice (satul și orașul), dar și de reprezentant al statului, se bucură de un statut specific, aparent preeminent între autoritățile APL de la nivelul satului și orașului [17, p. 152].

Atribuțiile enumerate în art. 29 din lege nici pe departe nu constituie o listă exhaustivă a competențelor primarului ca autoritate publică locală autonomă, ea fiind completată considerabil de numeroase acte legislative în vigoare. Important este însă ca legiutorul în acest act legislativ principal, considerăm noi în materie, să stabilească concret domeniile date în competența primarului, să delimiteze clar atribuțiile primarului de cele ale consiliului local, precum și atribuțiile proprii de cele delegate. În viziunea noastră, este o constatare ce ar contribui substanțial la eficiența realizării practice a cadrului normativ în domeniu, precum și la optimizarea și eficientizarea instituției primarului în cadrul democrației locale, responsabilizarea autorităților publice locale pentru acțiunile lor și rezultatele obținute.

Referințe bibliografice

1. *Constituția României: Comentariu pe articole*. Coordonatori: I. Muraru și E.S. Tănăsescu. București: C.H. Beck, 2008.
 2. Costachi Gh., Mazur V. *Autoritatea primarului în sistemul administrației publice locale*. În: *Legea și viața*, 2013, nr. 10, p. 4-7.
 3. Creangă I. *Curs de drept administrativ. Administrația publică locală*. Chișinău: Epigraf, 2005, 352 p.
 4. Drăganu T. *Acte de drept administrativ*. București: Editura Științifică, 1959, 298 p.
 5. Furdui V. *Ghidul juridic al alesului local*. Chișinău: TISH, 2004, 240 p.
 6. *Ghidul alesului local / elab.: T. Deliu, T. Manole, A. Groza [et. al.]; coord. ed.: V. Marina, A. Ionescu, Z. Adam*. Chișinău: Nova Imprim, 2011, 312 p.
 7. Ionescu R. *Drept administrativ*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970, 482 p.
 8. Iorgovan A. *Tratat de drept administrativ*. Vol. II. București: Nemira, 1996, 687 p.
 9. Iovănaș I. *Drept administrativ și elemente ale științei administrației*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1977, 354 p.
 10. *Legea administrației publice locale*, nr. 215 din 23 aprilie 2001. Republicată în: *Monitorul Oficial al României*, nr. 123 din 20 februarie 2007.
 11. *Legea descentralizării administrative*, nr. 435 din 28.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 29-31 din 02.03.2007.
 12. *Legea privind administrația publică locală*, nr. 436 din 28.12.2006. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 32-35 din 09.03.2007.
 13. *Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*, nr. 764 din 27.12.2001. În: *Monitorul Oficial al RM* nr. 16 din 29.01.2002.
 14. *Legea privind protecția mediului înconjurător*, nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului*, nr. 10 din 01.10.1993 (cu modificările și completările ulterioare, până la 07.03.2014).
 15. *Legea privind protecția speci-*
- ală a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*, nr. 140 din 14.06.2013. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 167-172 din 02.08.2013.
16. *Legea privind statutul alesului local*, nr. 768 din 02.02.2000. În: *Monitorul Oficial al RM* nr. 34 din 24.03.2000.
 17. Manda C., Manda C.C. *Administrația publică locală din România*. București: Lumina Lex, 1999, 396 p.
 18. Manda C., Manda C.C. *Dreptul colectivităților locale*. București: Lumina Lex, 2002, 418 p.
 19. Mazur V. *Rolul administrației publice în asigurarea și protecția drepturilor omului*. În: "Mecanismele naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului", Conferința cu participare internațională din 11 decembrie 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 410-418.
 20. Parlăgi A.A. *Dicționar de administrație publică*. București: Editura Economică, 2000, 192 p.
 21. Platon M. *Administrația publică. Curs universitar*. Chișinău: Universul, 2007, 926 p.
 22. Popa V. *Considerații generale privind autoritățile publice locale*. În: *Ghidul primarului*. Chișinău: Arc, 2001, p.17-28.
 23. Popa V. *Drept public*. Chișinău, 1998, 460 p.
 24. Rivero J., Waline J. *Droit administratif*. 17 edition. Paris: Dalloz, 1998, 522 p.
 25. Rotaru M. *Trăsăturile specifice ale autorităților publice reprezentative locale*. În: *Studii juridice universitare*, 2009, nr. 2-3. <http://studiijuridice.md/revista-nr-3-4-2009/trasaturile-specifice-ale-autoritatilor-publice-representative-locale#footnote-188-9-backlink> (accesat la 05.07.2014).
 26. Trăilescu A. A. *Actele administrației publice locale*. *Praxis*. București: All Beck, 2002, 280 p.
 27. Trăilescu A.A. *Primarul în ipostaza de reprezentant al statului pe plan local*. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara, Seria „Drept”*, 2009, nr. 2, p. 101-105.